

خواص استاتیک و دینامیک مغناطیسی نانوذرات $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$

علی رستم‌نژادی* و محمد‌کاظم اسماعیل‌زاده

پژوهشکده الکتروسرام، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، شاهین شهر، اصفهان

(دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۱/۲۰ - دریافت نسخه نهایی: ۱۳۹۴/۰۹/۰۷)

چکیده - در این تحقیق، نانوذرات $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$ با میانگین اندازه بلورک‌های ۲۰ نانومتر به روش سل-ژل ساخته شده‌اند. نمونه‌ها توسط پراش پرتو ایکس همراه با تحلیل ریتولد، تصاویر میکروسکوپی الکترونی رویشی گسیل میدانی و طیف‌سنجی تبدیل فوریه مادون‌قرمز ارزیابی شدند. خواص مغناطیسی استاتیک نانوذرات مانند مغناطیش اشباع، ممان مغناطیسی مؤثر و کسر فاز فرومغناطیسی با روش‌های مختلف و با اندازه‌گیری حلقه پسماند مغناطیسی در دمای آناق بررسی شده است. خواص دینامیک مغناطیسی نانوذرات با اندازه‌گیری پذیرفتاری مغناطیسی متناوب بر حسب دما و در بسامدهای مختلف بررسی شده است. از مدل‌های نیل-برون، وگل-فولچر و مدل بحرانی کند شدن آرام و کمیت‌های تجربی برای تمایز رفتار ابرپارامغناطیسی و شیشه ابراسپینی در نانوذرات استفاده شده است. از ارزیابی داده‌های تجربی با مدل‌های ذکر شده، زمان واهلش، انرژی ناهمسانگردی مغناطیسی و ثابت ناهمسانگردی مغناطیسی مؤثر تعیین شده است. نتایج به دست آمده رفتار ابرپارامغناطیسی برهم‌کنشی را در بین نانوذرات LSMO پیشنهاد می‌کند.

واژه‌های کلیدی: منگانیت، سل-ژل، نانوذرات مغناطیسی، ابرپارامغناطیسی، دینامیک مغناطیسی، پذیرفتاری مغناطیسی AC، ثابت ناهمسانگردی مغناطیسی، شیشه اسپینی.

Static and Dynamic Magnetic Properties of $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$ Nanoparticles

A. Rostamnejadi* and M. K. Esmaeilzadeh

Electrocera Research Center, Malek Ashtar University of Technology,
Shahin Shahr, Isfahan, Iran

Abstract: In this research, nanoparticles of $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$ with mean crystallite size of 20 nm have been prepared by sol gel method. The sample has been characterized by X-Ray Diffraction (XRD) using Rietveld refinement, Field Emission Scanning Electron Microscope (FESEM) and Fourier Transform Infrared (FTIR) spectroscopy. The static magnetic properties such as saturation magnetization, effective magnetic moment and ferromagnetic phase fraction of the nanoparticles are determined by different techniques using magnetic hysteresis loop at room temperature. The magnetic dynamic properties of crystals are studied by measuring AC magnetic susceptibility versus temperature at different frequencies. Néel-Brown, Vogel-Fulcher, critical slowing down models and empirical parameters are used to distinguish between superparamagnetic and superspin glass behaviour in the nanoaprticles. By fitting the experimental data with the models, relaxation time, critical view, magnetic anisotropy energy and effective magnetic anisotropy constant have been estimated. The obtained results support the presence of interacting superparamagnetic behaviour between magnetic nanoparticles of $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$.

Keywords: Manganite; Sol-Gel, Magnetic Nanoparticles, Superparamagnetism, Magnetic Dynamics, AC Magnetic Susceptibility, Magnetic Anisotropic, Superspin glass.

*: مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: arostamnejadi@gmail.com

۱- مقدمه

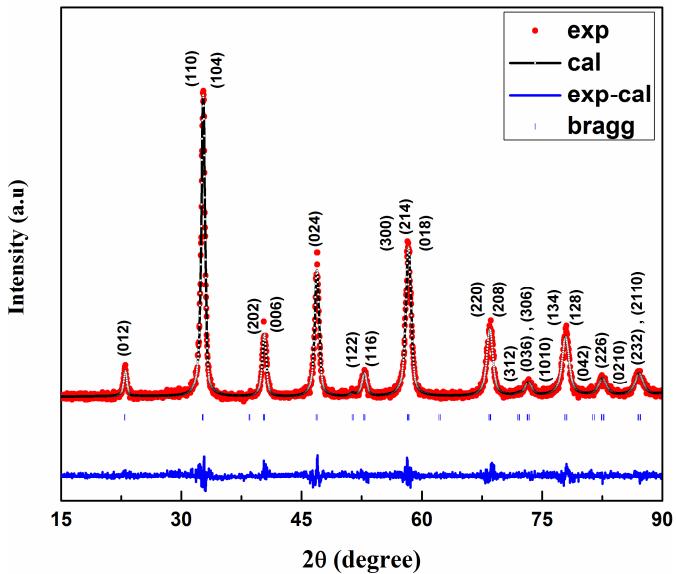
در حالت دینامیکی می‌تواند متفاوت باشد. در برهم‌کنش‌های ضعیف، معمولاً رفتار ابرپارامغناطیسی دیده می‌شود. در حالت ابرپارامغناطیسی مغناطش ذرات بر اثر انرژی گرمایی در بین راستاهای آسان مغناطیسی نوسان می‌کند. هنگامی که انرژی گرمایی برای غلبه کردن بر انرژی ناهمسانگردی مغناطیسی کافی نباشد، مغناطش نانوذرات در جهت‌های کاتورهای یخ می‌زنند که در این حالت سیستم در حالت بلوک شده قرار دارد. هنگامی که برهم‌کنش بین نانوذرات قوی باشد، ممان مغناطیسی نانوذرات همانند سیستم‌های شیشه اسپینی معمولی رفتار می‌کنند [۲۰-۲۲]. در این حالت به خاطر وجود برهم‌کنش بین نظم در بین نانوذرات، ابراسپین‌های آنها به صورت جمعی در حالت شیشه ابراسپینی قرار می‌گیرند.

در این تحقیق خواص مغناطیسی استاتیک و دینامیک در نانوذرات $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ با اندازه‌گیری مغناطش و پذیرفتاری مغناطیسی متناسب بررسی شده است. در این بررسی‌ها نتایج تجربی با مدل‌های نظری مختلف ارزیابی شده‌اند و کمیت‌های مهم مغناطیسی از قبیل مغناطش اشباع، انرژی و ثابت ناهمسانگردی مغناطیسی، ممان مغناطیسی مؤثر نانوذرات، کسر فاز فرومغناطیسی و زمان واهلش محاسبه شده است. بررسی نتایج نشان می‌دهد که نانوذرات فرومغناطیس $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ در دمای اتاق دارای رفتار ابرپارامغناطیس برهم‌کنشی با دمای قفل شدگی پایین‌تر از دمای اتاق هستند و گزینه مناسبی برای کاربردهای پزشکی می‌باشند.

۲- مواد و روش تحقیق

در این تحقیق از روش سل-ژل برای تهیه نانوذرات است [۱۹ و ۱۱]. با این روش می‌توان محصولی با همگنی و خلوص بالا و اندازه ذرات کوچک تولید کرد. در این روش از نیترات‌های فلزی H_2O , $\text{La}(\text{NO}_3)_3$, H_2O , $\text{Mn}(\text{NO}_3)_2$, $\text{Sr}(\text{NO}_3)_2$, سیتریک اسید و اتیلن گلیکول به عنوان عامل‌های کمپلکس‌ساز و پلیمریزه کننده استفاده می‌شود. از نسبت مولی ۱، ۳

نانوذرات مغناطیسی به دلیل تحقیقات پایه‌ای و کاربردهای مختلف از قبیل حافظه‌های مغناطیسی، سنسورهای مغناطیسی، فروسیالها و کاربردهای پزشکی مورد توجه زیادی قرار گرفته‌اند [۲ و ۱]. پس از کشف اثر مغناطط مقاومت فوق العاده بزرگ، منگنایت‌های پروسکایتی با فرمول شیمیایی $\text{La}_{1-x}\text{A}_x\text{MnO}_3$ به طور گسترده‌ای مورد مطالعه قرار گرفته‌اند [۳-۹]. هنگامی که اندازه ذرات این مواد در مقیاس نانومتر باشد، خواص کم نظیری مانند مغناطط مقاومت بین دانه‌ای بزرگ، اسپین-شیشه سطحی و خاصیت ابرپارامغناطیس، بهبود اثر مگتوکالریک و بیان تبادلی نسبت به نمونه‌های لایه نازک و تک بلور از خود نشان می‌دهند [۱۰-۱۲]. ترکیب $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ در بین منگنایت‌ها به خاطر اینکه دارای بالاترین دمای کوری است، از اهمیت خاصی برخوردار است. خواص فیزیکی این منگنایت بستگی زیادی به مقدار آلایش Sr دارد. تک بلور آن در آلایش‌های خیلی کم، $x \leq 0.1$ ، به لحاظ الکتریکی رفتار عایق گونه و به لحاظ مغناطیسی پادفرومغناطیس است. در حالی که در آلایش‌های $x \leq 0.17$ رفتار عایق گونه فرومغناطیسی و در آلایش‌های $x \leq 0.5$ رفتار فلز گونه فرومغناطیسی دارد [۱۳-۱۶]. همچنین در برخی موارد حالت‌های با جدایی فاز، نظم بار و نظم اریتالی در این ترکیب مشاهده شده است. در این حالت چند فاز الکتریکی و یا مغناطیسی مجزا از هم به طور همزمان وجود دارند [۱۷ و ۱۸]. نانوذرات تک حوزه مغناطیسی LSMO برای کاربردهای پزشکی مانند درمان سرطان، دارورسانی و وضوح تصویر در تصویربرداری تشید مغناطیسی (MRI) بسیار مناسب می‌باشند. اندازه تک حوزه‌ای شدن نانوذرات منگنایت‌ها حدود ۸۰ نانومتر تخمین زده می‌شود [۱۹]. در نانوذرات فرومغناطیسی حالت‌هایی در رفتار جمعی اسپین‌های نانوذرات وجود دارد که در آنها اسپین یون‌های تشکیل دهنده نانوذره تشکیل یک اسپین بزرگ به نام ابراسپین می‌دهند. در بین نانوذرات مغناطیسی، برهم‌کنش‌هایی با منشأ دوقطبی-دوقطبی مغناطیسی و یا برهم‌کنش تبادلی سطحی می‌تواند وجود داشته باشد. بسته به میزان برهم‌کنش بین نانوذرات، رفتار مغناطیسی آنها

شکل ۱- الگوی پراش پرتو ایکس نانوذرات LSMO همراه با تحلیل ریتولد آن
(صفحات برآگ بر مبنای سیستم شش گوشی نمادگذاری شده‌اند)

مغناطیس سنج ارتعاشی ساخت شرکت مغناطیس دقیق کویر اندازه‌گیری شده است. پذیرفتاری مغناطیسی متناوب برحسب دما و در بسامدهای مختلف توسط دستگاه پذیرفتاری سنج متناوب ساخت شرکت لیک شور مدل ۷۰۰۰ اندازه‌گیری شده است.

۳- نتایج

۳- ۱- خواص ساختاری

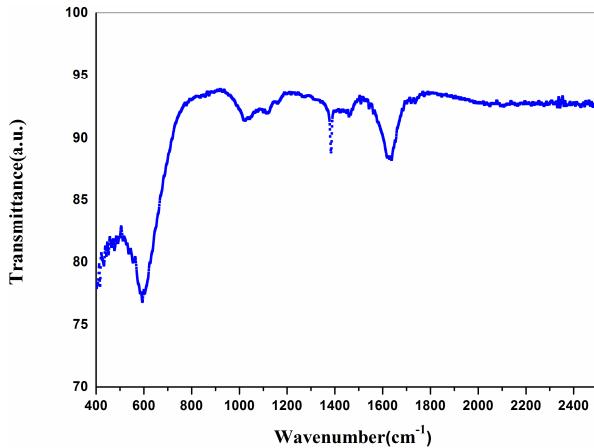
برای اطمینان از تشکیل فاز بلوری و عدم وجود ناخالصی در نمونه از پراش پرتو ایکس در دمای اتاق همراه با تحلیل ریتولد آن به کمک نرم افزار FULLPROF استفاده شده است. در شکل (۱) الگوی پراش پرتو ایکس نمونه همراه با تحلیل ریتولد آن نشان داده شده است. از شکل (۱) دیده می‌شود که نمونه با ساختار پرسکایپی تشکیل شده و فاز ناخالصی قابل مشاهده‌ای در آن وجود ندارد. تحلیل ریتولد نمونه نشان می‌دهد که نانوذرات LSMO دارای ساختار لوزی وجه با گروه فضایی $R\bar{3}C$ است. همچنین از رابطه شرر که با فرمول زیر بیان می‌شود، برای تخمین اندازه بلورک‌ها استفاده شده است [۲۳]:

$$d = \frac{k\lambda}{\beta \cos \theta} \quad (1)$$

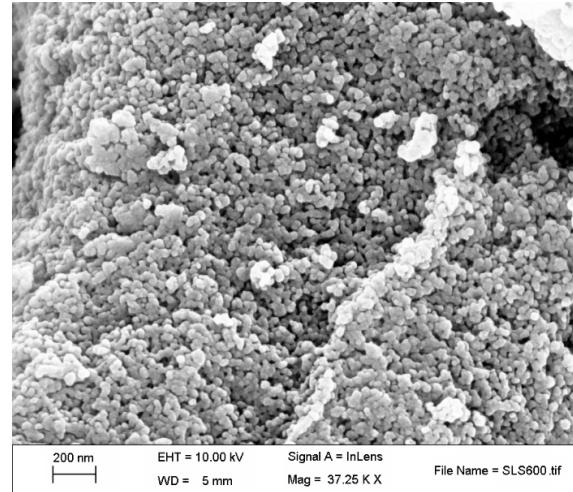
و ۴ به ترتیب برای نیترات‌های فلزی، اسیدسیتریک و اتیلن گلیکول استفاده شده است. ابتدا نیترات‌های فلزی را در آب مقطر حل کرده و دمای محلول را با استفاده از همزن مغناطیسی به ۷۰ درجه سانتی گراد می‌رسانیم. محلول اسیدسیتریک، اتیلن گلیکول و آب مقطر را با مقدار وزنی مورد نظر جداگانه تهیه و در ادامه با محلول نیترات‌های فلزی مخلوط می‌کنیم. محلول نهایی در دمای ۷۰ درجه سانتی گراد حرارت‌دهی می‌شود تا پس از تبخیر مواد فرار محلول شفاف بدهد. با گذشت زمان و ثابت نگهداشتن دما محلول به یک ژل زرد رنگ تبدیل می‌شود. پس از این فرآیند ژل به دست آمده در دمای حدود ۱۲۰ درجه سانتی گراد خشک می‌شود. پودر حاصل در دمای ۶۰۰ درجه سانتی گراد به مدت پنج ساعت پخت داده می‌شود و در نهایت نانوذرات LSMO تشکیل می‌شوند. از آنالیزهای پراش پرتو ایکس^۱ (XRD) برای اطمینان از تشکیل فاز بلوری و همچنین تعیین خواص ساختاری استفاده شده است. طیف عبور با استفاده از طیف‌سنجی مادون قرمز تبدیل فوریه^۲ (FTIR) اندازه‌گیری شده است. به منظور تعیین اندازه ذرات از تصاویر میکروسکوپ الکترونی رویشی میدان گسیلی^۳ (FE.SEM) استفاده شده است. مغناطیش نمونه برحسب میدان اعمالی توسط

جدول ۱- ثابت‌های شبکه (a، b و c)، اندازه بلورک‌ها و پارامترهای تعیین کننده کیفیت تحلیل ریتولد (R_p ، R_{exp} ، χ' ، $R_{\bar{C}}$) برای نانوذرات LSMO با ساختار لوزی وجه و گروه فضایی $R\bar{C}$

کمیت	a (Å)	b (Å)	c (Å)	R_p	R_{wp}	R_{exp}	χ'	d_{sh} (nm)	d_{FESEM} (nm)
مقدار	۵/۴۸۴۳	۵/۴۸۴۳	۱۳/۴۲۳۹	۱۰/۱	۱۲/۸	۱۲/۵۳	۱/۲۱	۲۰	۲۰

شکل ۳- طیف عبوری مادون قرمز تبدیل فوریه از نانوذرات LSMO

شکل ۲- تصویر میکروسکوپی الکترونی روبشی گسیل میدانی از نانوذرات LSMO

برسانانی متر مربوط به ماده $KBr \cdot H_2O$ است که از آن برای رقیق‌سازی و قالب‌گیری نمونه استفاده می‌شود. هنگامی که نمونه در دمای بالاتر تکلیس شود، ترکیب $SrCO_3$ تجزیه می‌شود. همچنین دیده می‌شود که قله‌های مشاهده شده در اطراف ۴۰۰ و ۶۰۰ برسانانی متر مربوط به مدهای فنوتی کششی و خمثی در هشت وجهی MnO هستند. مدهای کششی مربوط به تغییر طول پیوند $Mn-O-Mn$ و مدهای خمثی ناشی از تغییر در زاویه پیوندی $Mn-O-Mn$ در هشتوجهی ساختار پروسکایتی است [۲۴، ۱۹ و ۲۵]. وجود دو مده فوق نشان‌دهنده تشکیل فاز پروسکایتی است که در توافق خوبی با نتایج به دست آمده از الگوی پراش پرتو ایکس نمونه است.

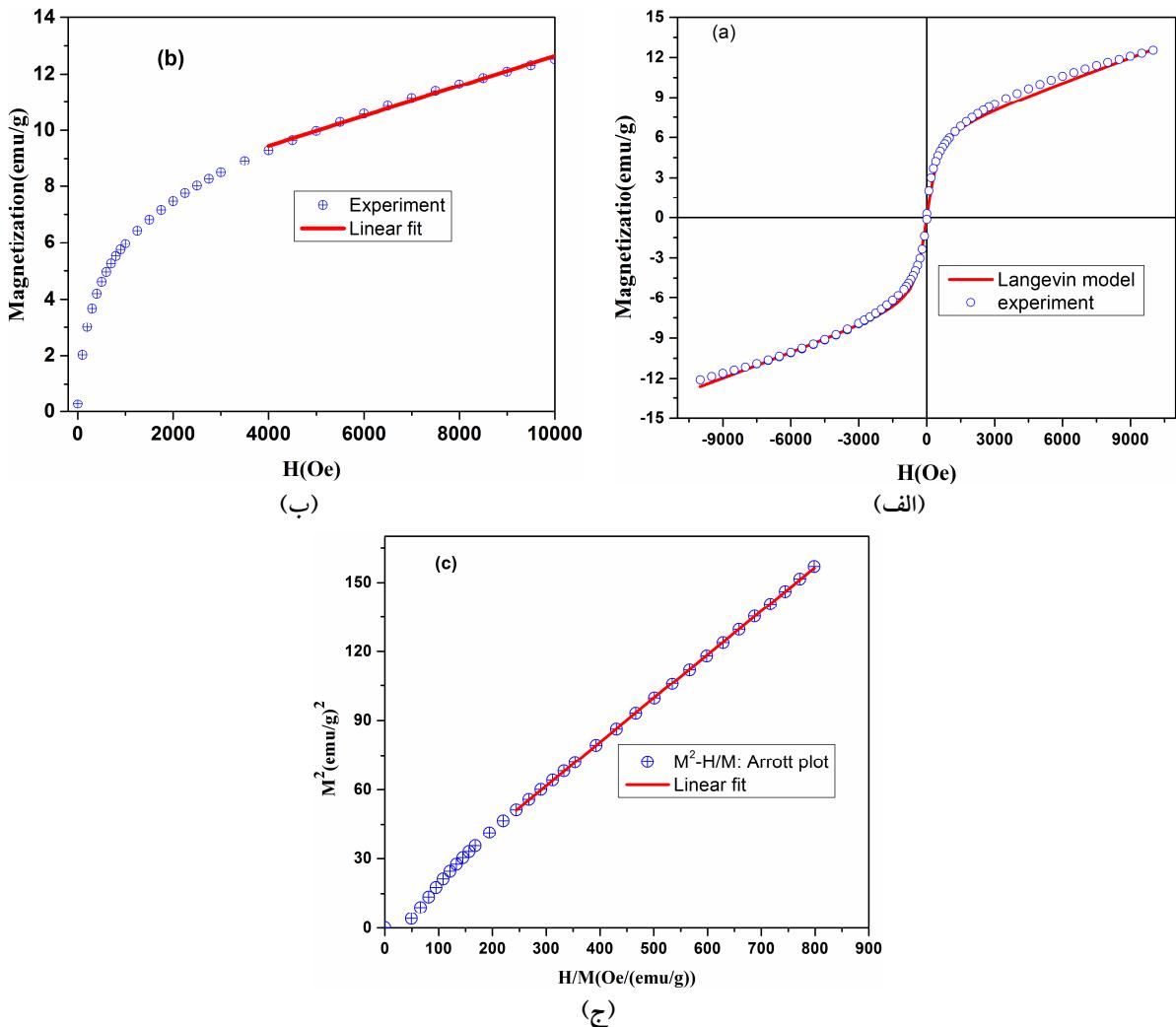
۲-۳- خواص مغناطیسی

۱-۲-۳- مغناطش

حلقه پسماند مغناطیسی نمونه با اندازه‌گیری مغناطش بر حسب میدان اعمالی و در دمای اتاق، در شکل (۴) نشان داده شده

در این رابطه، d اندازه بلورک، λ طول موج پرتو ایکس، k یک کمیت وابسته به شکل ذرات است که برای ذرات کروی شکل ۹/۰ می‌باشد، β پهنه‌ای قله پراش بر حسب رادیان و θ زوایه پراش می‌باشد. با استفاده از این روش، اندازه بلورک حدود ۲۰ نانومتر تخمین زده می‌شود. ثابت‌های شبکه همراه با سایر کمیت‌های مربوط به تحلیل ریتولد نمونه که بر مبنای سیستم شش‌گوشی محاسبه شده‌اند، در جدول (۱) آورده شده‌اند. در شکل (۲) تصویر میکروسکوپ الکترونی روبشی میدان گسیلی از نمونه نشان داده شده است. از این شکل دیده می‌شود که توزیع اندازه ذرات نسبتاً یکنواخت و ذرات تقریباً کروی شکل و اندازه میانگین آنها حدود ۲۰ نانومتر می‌باشد.

شکل (۳) طیف عبوری مادون قرمز تبدیل فوریه (FTIR) از نانوذرات LSMO را در بازه ۵۰۰ تا ۲۵۰۰ برسانانی متر نشان می‌دهد. در این شکل، قله‌های جذب در ۸۶۰ و ۱۴۵۰ برسانانی متر مربوط به ترکیب $SrCO_3$ است [۱۹]. قله جذب در ۱۶۵۰

شکل ۴-الف) حلقه پسماند مغناطیسی نمونه و برآزش یافته آن با مدل لانژوین اصلاح شده، ب) مغناطش برحسب میدان اعمالی و برآزش یافته با آن با مدل خطی در میدان‌های بزرگ، ج) منحنی آروت نمونه و برآزش یافته خطی آن در میدان‌های مغناطیسی بزرگ

رابطه اصلاح شده لانژوین به صورت زیر نوشته می‌شود [۲۶]:

$$M(T, H) = n\mu \left(\coth\left(\frac{\mu B}{k_B T}\right) - \frac{k_B T}{\mu B} \right) + \chi H = M_S L\left(\frac{\mu B}{k_B T}\right) + \chi H \quad (2)$$

برآزش یافته منحنی مغناطش در دمای اتاق با رابطه فوق در شکل (۴-الف) نیز رسم شده است. انطباق داده‌های تجربی با مدل لانژوین تعمیم یافته، حکایت از رفتار ابرپارامغناطیسی این نانوذرات دارد. از این مدل برای مغناطش اشباع و پذیرفتاری مغناطیسی استاتیک در میدان‌های بزرگ، به ترتیب مقادیر

است. در شکل (۴) دیده می‌شود که در دمای اتاق مقدار میدان و ادارنگی و مغناطش باز مانده صفر است. به عبارت دیگر پسماند مغناطیسی در حلقه پسماند نمونه وجود ندارد. این رفتار یکی از مشخصه سیستم‌های ابرپارامغناطیسی است. مغناطش نانوذرات ابرپارامغناطیس در دماهای بالاتر از دمای قفل شدگی، با رابطه لانژوین ارزیابی می‌شود. به دلیل وجود اثرات سطحی و فرایندهای شبیه به رفتار پارامغناطیسی در نانوذرات فرومغناطیسی، یک جمله خطی نیز به آن تابع اضافه می‌شود. اثر این جمله خطی در میدان‌های بزرگ‌تر دیده می‌شود. در نتیجه

نzedیک به دمای گذار، مرتبه گذار فاز تعیین می‌شود. اگر سیستم مغناطیسی از نظریه میدان میانگین پیروی کند، منحنی‌های آروت به صورت خطوط موازی به هم خواهند بود و در صورت انحراف از آن، به صورت خط راست نبوده و با هم نیز موازی نیستند. علاوه بر این، می‌توان مغناطش خودبخودی و پذیرفتاری اولیه را از روی آن محاسبه کرد. در این روش باید توجه داشت که به علت ناهمگنی در مواد مغناطیسی تمام قسمت‌های منحنی آروت به صورت خطی در نمی‌آیند. در این حالت از قسمت میدان‌های بزرگ در منحنی آروت استفاده می‌شود. در شکل (۴-ج) منحنی آروت برای نانوذرات LSMO در دمای اتاق رسم شده است. همانگونه که در شکل (۴-ج) نشان داده شده است، از برازش قسمت خطی آن با یک خط راست می‌توان مغناطش خودبخودی و پذیرفتاری مغناطیسی اولیه را تقریب زد. مقدار مغناطش خودبخودی به دست آمده از این روش برای نانوذرات $M_{sp} = 2/2 \text{ emu/g}$ LSMO می‌باشد. وجود مغناطش خودبخودی و همچنین شبیث مثبت در منحنی آروت نشان‌دهنده وجود فاز فرومغناطیسی در دمای اتاق در نانوذرات LSMO است. ممان مغناطیسی ناشی از اسپین‌های یون‌های مغناطیسی را می‌توان به صورت نظری محاسبه کرد. در ترکیب $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ نسبت یون‌های مغناطیسی Mn^{3+} و Mn^{4+} به صورت $x = 1 - x$ و اسپین آنها به ترتیب $S_z = 2$ و $S_z = 3/2$ است. با توجه به اینکه در فلزات واسطه لایه آخرين لایه نیمه‌پر است و به صورت مستقیم تحت اثر میدان بلوری قرار می‌گیرد، اندازه حرکت زاویه‌ای مداری به شدت در آنها فرونشانده می‌شود [۳]. بنابراین در منگنایت $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ فقط سهم اسپینی مربوط به یون‌های Mn^{3+} و Mn^{4+} در ممان مغناطیسی وجود دارد و حداقل مقدار میانگین تئوری آن با رابطه زیر بیان می‌شود [۳]:

$$\mu_{th} = 4(1-x)\mu_B + 3x\mu_B = (4-x)\mu_B \quad (6)$$

در نتیجه میانگین ممان مغناطیسی در ترکیب $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_3$ ، $3/8\mu_B$ است. با داشتن جرم مولی و مغناطش به طور تجربی نیز می‌توان ممان مغناطیسی هر ترکیب را برحسب مگنتون

$M_s = 6/6 \text{ emu/g}$ ، به دست می‌آید که بهوضوح بیانگر وجود فاز فرومغناطیسی همراه با فاز پارامغناطیسی در دمای اتاق می‌باشد. مقدار مغناطش اشباع نانوذرات را می‌توان با استفاده از رابطه زیر، از مغناطش نمونه در میدان‌های مغناطیسی بزرگ حساب کرد [۲۶]:

$$M(T, H) = M_s(T) + \chi H \quad (3)$$

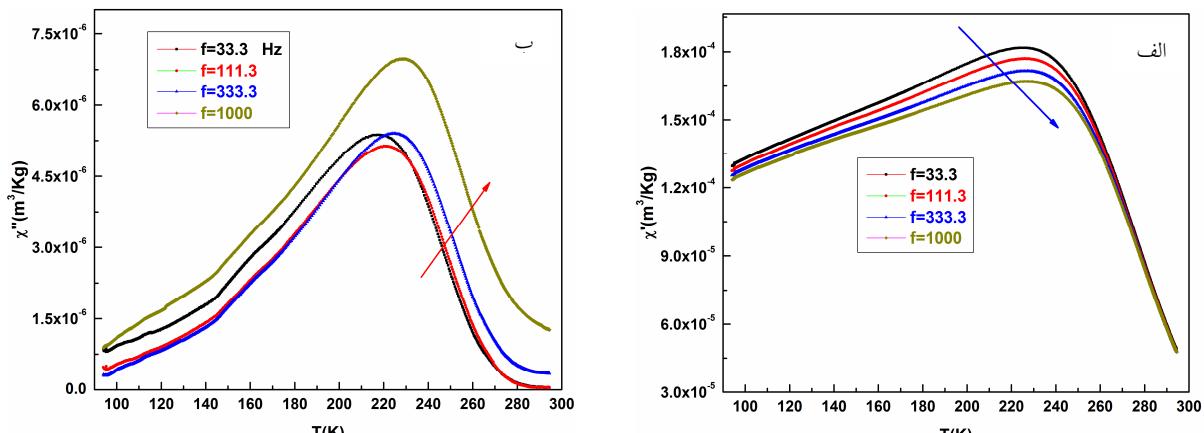
در این رابطه، M_s مغناطش اشباع و χ پذیرفتاری مغناطیسی در میدان‌های بزرگ است. همان‌گونه که در شکل (۴-ب) نشان داده شده است، قسمت مغناطش در میدان‌های بزرگ را با این رابطه خطی برازش می‌دهیم. از محل برخورد آن خط با محور مغناطش، مغناطش اشباع حساب می‌شود. با استفاده از این تقریب خطی، برای مغناطش اشباع و پذیرفتاری خطی (پارامغناطیسی) به ترتیب مقادیر $M_s = 7/3 \text{ emu/g}$ و $\chi = 5 \times 10^{-5}$ به دست می‌آید که در توافق با نتایج به دست آمده از مدل لانژوین اصلاح شده است. از نظریه میدان میانگین و روشی موسوم به روش بانرجی^۴ به طور گسترده‌ای برای تعیین مرتبه گذار فازهای مغناطیسی و خواص مغناطیسی استفاده می‌شود [۲۷]. این روش تلفیقی از روش لانداؤ-لیفسیتز^۵ و بین-روdbl^۶ است که بر پایه اندازه‌گیری مغناطش استاتیک برحسب میدان مغناطیسی در دماهای نزدیک به دمای گذار است [۲۸ و ۲۹]. انرژی آزاد یک سیستم مغناطیسی در حضور میدان اعمالی را می‌توان به شکل زیر نوشت [۲۶]:

$$F(T, M) = a_0 + \frac{a_1}{2} M^2 + \frac{a_2}{4} M^4 - HM \quad (4)$$

از شرط کمینه شدن انرژی آزاد، معادله حالت برای جسم فرومغناطیسی را می‌توان به دست آورد [۲۶]:

$$\frac{H}{M} = a_1 + a_2 M^2 \quad (5)$$

در عمل از رسم H/M برحسب M^2 و از روی علامت شبیه آن مرتبه گذار مشخص می‌شود. طبق معيار بانرجی، شبیث مثبت نشان‌دهنده گذار فاز مرتبه دوم و شبیث منفی نشان‌دهنده گذار فاز مرتبه اول است [۲۹]. از رسم منحنی‌های آروت^۷ (رسم H/M برحسب M^2) و از روی علامت شبیث آنها در دماهای

شکل ۵- (رنگی در نسخه الکترونیکی) پذیرفتاری مغناطیسی متنابض نمونه برحسب دما و در بسامدهای مختلف:

(الف) قسمت حقیقی و (ب) قسمت موهمی

از بررسی‌های ساختاری دیدیم که قطر میانگین نانوذرات حدود ۲۰ نانومتر است در نتیجه شعاع هسته معادل فاز فرومغناطیسی حدود $4/3$ نانومتر و ضخامت لایه غیرفرومغناطیسی آن $5/7$ نانومتر است.

۲-۲-۳- دینامیک مغناطیسی

برای بررسی خواص مغناطیسی نمونه در حالت دینامیکی از اندازه‌گیری پذیرفتاری مغناطیسی متنابض برحسب دما و در بسامدهای مختلف استفاده می‌کنیم. در این اندازه‌گیری، از یک میدان مغناطیسی متنابض با دامنه A/m 80 و یک میدان مغناطیسی ثابت بایاس شده به اندازه A/m 8 استفاده می‌شود. در شکل (۵) قسمت‌های حقیقی، χ ، و موهمی، χ' ، پذیرفتاری مغناطیسی نمونه برحسب دما و در بسامدهای مختلف نشان داده شده است. از شکل (۵) دیده می‌شود که دمای کوری نمونه بالاتر از دمای اتاق می‌باشد. دمای کوری نمونه که‌ای این ترکیب حدود 330 کلوین است [۳]. همچنین در دماهای حدود 225 کلوین قله‌ای در منحنی پذیرفتاری مغناطیسی دیده می‌شود که مقدار آن با تغییر بسامد اعمالی، تغییر می‌کند. عموماً با افزایش بسامد مقدار χ کاهش و مقدار χ' افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش بسامد، دمای قله مشاهده شده در منحنی χ به سمت دماهای بالاتر جابه‌جا

بوهر μ_B به دست آورد. اگر جرم مولی ترکیب ($M/g/mol$ ، عدد آووگادرو N_A و مغناطش (Am^3/kg) باشد، آنگاه ممان مغناطیسی برحسب μ_B بر واحد فرمول شیمیایی به صورت زیر داده می‌شود [۲۶]:

$$m(\mu_B) = \frac{\sigma M}{1000 N_A \mu_B} = \frac{\sigma M}{5585} \quad (7)$$

از رابطه فوق می‌توان ممان مغناطیسی مؤثر بر واحد یون‌های مغناطیسی منگنز را حساب کرد. جرم مولی $La_{1-x}Sr_xMnO_3$ در $g/mole$ $231/548$ است. همچنین دیدیم که مغناطش اشباع نمونه در دمای اتاق حدود $7(Am^3/kg)$ است. در نتیجه مقدار ممان مغناطیسی مؤثر بر واحد فرمول ترکیب LSMO در دمای اتاق حدود $7\mu_B/Mn$ است. بنابراین، سهم فاز فرومغناطیسی در نانوذرات LSMO در دمای اتاق حدود 8% مقدار نظری است. با داشتن سهم فاز فرومغناطیسی می‌توان حجم فاز فرومغناطیسی، ضخامت لایه غیرمغناطیسی سطحی و همچنین انرژی برهم‌کنش دو قطبی - دوقطبی در بین نانوذرات را حساب کرد. به این منظور فرض می‌کنیم نانوذرات فرومغناطیسی دارای ساختار هسته-پوسته باشند که در آن هسته فرومغناطیسی توسط یک پوسته غیر فرومغناطیسی احاطه شده است. ابتدا از رابطه زیر می‌توان حجم معادل فاز فرومغناطیسی را محاسبه کرد [۲۶]:

$$\frac{V_{FM}}{V_{particle}} = \frac{m_{sp}}{3/8} \quad (8)$$

$\Delta(\log_{10} f)$ اندازه‌گیری شده‌اند. T_f دمای بلوکه شدن میانگین در بسامد f است. T_0 یک دمای مشخصه است که از مدل و گل-فولجر به دست می‌آید. مقدار c_1 که از هر مدلی مستقل است، تغییرات دمای بلوکه شدن با بسامد را نشان می‌دهد. مقدار c_2 برای مقایسه تغییرات T_f در بین سیستم‌های مختلف مناسب است. برای سیستم‌های ابرپارامغناطیس غیربرهم‌کنشی $c_1 \approx 0.01$ و $c_2 \approx 0.01$ است، در حالی که برای سیستم‌های با برهم‌کنش قوی، $c_1 \approx 0.001$ و $c_2 \approx 0.01$ است [۳۰ و ۳۱]. مقادیر کمیت‌های c_1 و c_2 با افزایش برهم‌کنش بین نانوذرات مغناطیسی کاهش می‌یابد. برای نانوذرات LSMO مقادیر به دست آمده برای c_1 و c_2 به ترتیب 0.03 و 0.045 است که نشان‌دهنده وجود برهم‌کنش متناهی مغناطیسی در بین نانوذرات است.

برای نانوذرات مغناطیسی غیربرهم‌کنشی، وابستگی بسامد دمای بلوکه شدن با مدل نیل-برون داده می‌شود [۳۰ و ۳۱]:

$$\tau = \tau_0 \exp \left[\frac{E_a}{k_B T} \right] \quad (11)$$

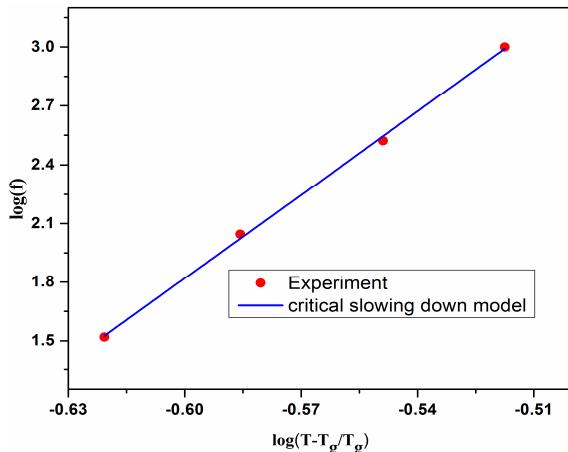
در این رابطه τ به بسامد پرش مغناطش در بین دو جهت در راستای محور آسان مربوط می‌شود. برای سیستم‌های ابرپارامغناطیس c_2 در بازه 10^{-9} تا 10^{-3} ثانیه قرار دارد [۳، ۲۸ و ۵۲]. زمان واهلش است τ از طریق رابطه $\tau = \frac{1}{f^{c_2}}$ به بسامد اندازه‌گیری مربوط می‌شود. در غیاب میدان مغناطیسی خارجی انرژی ناهمسانگردی $E_a = K_{ef} V \sin^2 \theta$ که در این رابطه K_{ef} ثابت ناهمسانگردی مغناطیسی، θ زاویه بین جهت آسان نانوذره و مغناطش آن است. در شکل (۶) برآذش یافته منحنی نیل-برون با داده‌های تجربی نشان داده شده است. از برآذش دادن نتایج به دست آمده در منحنی "x" با رابطه نیل-برون، مقدار غیرفیزیکی $S \approx 10^{-32}$ به دست می‌آید. این مقدار از مقادیر گزارش شده برای سیستم‌های ابرپارامغناطیس غیربرهم‌کنشی خیلی کوچک‌تر است. بنابراین در بین نانو ذرات LSMO برهم‌کنش قوی وجود دارد. برای سیستم‌های ابرپارامغناطیس غیربرهم‌کنشی دمای بلوکه شدن را می‌توان از رابطه زیر حساب کرد [۳۰ و ۳۱]:

می‌شود. مشاهدات ذکر شده از ویژگی‌های مواد ابرپارامغناطیس می‌باشد. دمایی که در آن پذیرفتاری بیشترین مقدار را دارد، دمای قله، به دمای بلوکه شدن T_B مشهور است. در این دما انرژی گرمایی با انرژی ناهمسانگردی مغناطیسی مساوی است. در دماهای پایین‌تر از دمای بلوکه شدن، انرژی ناهمسانگردی مغناطیسی غالب بوده و جهت مغناطش برای ذرات مغناطیسی تک‌حوزه‌ای، در یک راستای ثابت، محور آسان، به‌طور ثابت قرار می‌گیرد. در دماهای بالاتر از دمای بلوکه شدن، انرژی گرمایی، $k_B T$ ، بیشتر از انرژی ناهمسانگردی است و جهت مغناطش ذرات به صورت کاتورهای در بین دو جهت در راستای آسان نوسان می‌کند. در این حالت سیستم نانوذرات مغناطیسی در حالت ابرپارامغناطیس قرار دارد. حالت ابرپارامغناطیس مربوط به مجموعه‌ای از نانوذرات مغناطیسی است که ذرات آن به صورت تک حوزه مغناطیسی باشند. در این حالت که در دمای پایین‌تر از دمای کوری رخ می‌دهد، هر کدام از نانوذرات دارای نظم فرومغناطیسی هستند اما کل سیستم ساخته شده از آنها دارای مغناطش خالصی در غیاب میدان خارجی نیست. به عبارت دیگر سیستم ابرپارامغناطیس مشابه یک پارامغناطیس معمولی است با این تفاوت که در آنها به جای اسپین یون‌های مغناطیسی، ابراسپین نانوذرات مغناطیسی قرار می‌گیرد. ممان مغناطیسی یک نانوذره فرومغناطیسی در حالت ابرپارامغناطیس بین 10^3 تا 10^5 برابر ممان مغناطیسی یک یون مغناطیسی است. برای بررسی بیشتر رفتار ابرپارامغناطیس و حالت شیشه اسپینی از مدل‌های تئوری مختلفی استفاده می‌شود. معمولاً دو کمیت تجربی c_1 و c_2 برای دسته‌بندی و تمایز مواد ابرپارامغناطیس از مواد شیشه اسپینی به کار برده می‌شوند این دو کمیت که از منحنی‌های پذیرفتاری مغناطیسی متناوب استخراج می‌شوند، به صورت زیر تعریف می‌شوند [۲۶]:

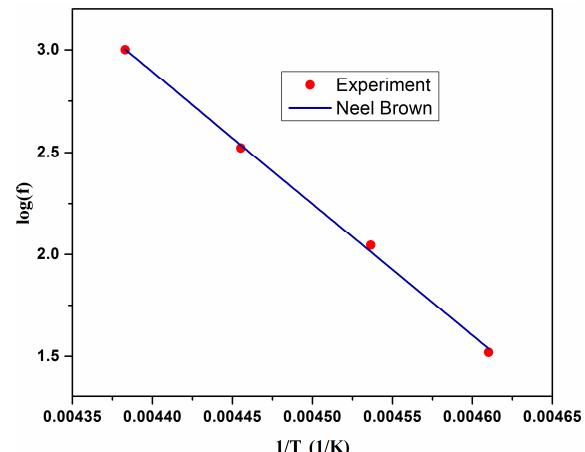
$$c_1 = \frac{\Delta T_f}{T_f \Delta(\log_{10} f)} \quad (9)$$

$$c_2 = \frac{T_f - T_0}{T_f} \quad (10)$$

در اینجا ΔT_f تفاوت بین دماهای است که در بازه بسامدی

شکل ۷- منحنی برآذش داده شده داده های تجربی با مدل و گل- فولچر

شکل ۶- منحنی نیل برون و برآذش یافته خطی آن برای نانوذرات LSMO

رابطه و گل- فولچر نشان داده شده است. از برآذش داده ها با رابطه فوق، مقادیر $T_c = 120 \pm 20$ K، $T_g = 1 \times 10^{-13}$ s و $E_a / k_B = 1000 \pm 20$ K به دست می آید. توافق داده های به دست آمده با مدل و گل- فولچر نشان دهنده این واقعیت است که پدیده ای که در T_B اتفاق می افتد مربوط به بلوکه شدن مجموعه ای از نانوذرات مغناطیسی نمونه LSMO است. علاوه بر این با استفاده از داده های به دست آمده از برآذش فوق و با استفاده از حجم نانوذرات تعیین شده از تصاویر میکروسکوپی الکترونی رو بشی گسیل میدانی، مقدار ثابت ناهمسانگردی مؤثر $K_{ef} \approx 3/4 \times 10^4$ erg/cm³ برای نانوذرات LSMO به دست می آید. این مقدار کمی بیشتر از مقدار گزارش شده برای ثابت ناهمسانگردی تک بلور و نانوذرات منگانایت $\text{La}_{0.67}\text{Sr}_{0.33}\text{MnO}_3$ می باشد [۱۹ و ۳۲]. دلیل این افزایش می تواند ناشی از سایر ناهمسانگردی ها مثل ناهمسانگردی شکل، ناهمسانگردی سطحی و یا برهم کنش بین ذرات باشد. برای بررسی امکان وجود رفتار شیشه اسپینی، از مدل بحرانی کند کردن آرام^۸ استفاده می کنیم. در این مدل وابستگی دمای بلوکه شدن به بسامد اعمالی توسط رابطه زیر داده می شود:

$$\tau = \tau_0 \left(\frac{T}{T_g} - 1 \right)^{-zv} \quad (14)$$

با تخمین حجم V نانوذرات از تصاویر میکروسکوپی الکترونی رو بشی نشر میدانی و با اطلاع از اینکه ثابت ناهمسانگردی بلوری برای تک بلور $\text{La}_{0.67}\text{Sr}_{0.33}\text{MnO}_3$ حدود ۲۰ کلوین به دست می آید. این دما خیلی کمتر از دمای قفل شدگی مشاهده شده برای نانوذرات LSMO است. این موضوع نیز نشان دهنده برهم کنش قوی بین نانوذرات LSMO و یا وجود ناهمسانگردی سطحی در آنها است که باعث افزایش سد پتانسیل مربوط به ناهمسانگردی مغناطیسی می شود. با افزایش برهم کنش، انرژی سد پتانسیل افزایش یافته و انرژی گرمایی بیشتری برای غلبه کردن بر آن مورد نیاز است [۱۹]. بنابراین دمای بلوکه شدن در حضور برهم کنش بین ذرات افزایش می یابد. برای نانوذرات مغناطیسی برهم کنشی، بستگی T_B به بسامد اعمالی توسط رابطه و گل- فولچر بیان می شود [۳۱]:

$$\tau = \tau_0 \exp \left[\frac{E_a}{k_B(T - T_c)} \right] \quad (15)$$

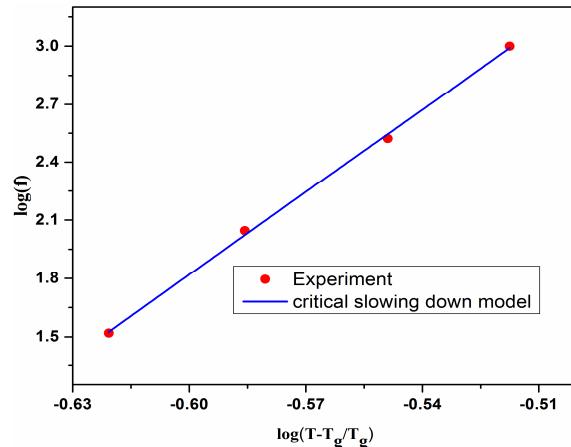
در این رابطه T_c یک دمای مؤثر است و T دمای مشخصه شروع بلوکه شدن (دمای قله در منحنی "x" بر حسب دما) می باشد. در شکل (۷) منحنی برآذش یافته داده های تجربی با

۴- نتیجه‌گیری

در این تحقیق خواص ساختاری و مغناطیسی نانوذرات LSMO در حالت‌های استاتیک و دینامیکی اندازه‌گیری شد و با مدل‌های نظری ارزیابی شده است. کمیت‌های مهم مغناطیسی در حالت استاتیک مانند مغناطش اشباع، ممان مغناطیسی مؤثر و کسر فاز فرومغناطیسی با اندازه‌گیری مغناطش در دمای اتاق و با مدل‌های مختلف تعیین شده‌اند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که فاز فرمغناطیسی در دمای اتاق در نانوذرات LSMO حدود ۸ درصد مقدار تئوری آن در دماهای پایین است. با اندازه‌گیری پذیرفتاری مغناطیسی متناوب، خواص دینامیک مغناطیسی نانوذرات با مدل‌های نیل-برون، و گل-فولچر و مدل بحرانی کند شدن آرام و معیارهای تجربی ارزیابی شده‌اند. ثابت ناهمسانگردی مغناطیسی مؤثر به دست آمده دارای مقدار 3×10^{-4} erg/cm³ می‌باشد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که نانوذرات LSMO در دمای اتاق دارای فاز فرمغناطیسی هستند و در دماهای پایین‌تر از دمای اتاق دارای رفتار ابرپارامغناطیسی برهم‌کنشی هستند که برای کاربردهای پژوهشی مناسب می‌باشند.

تشکر و قدردانی

از آقایان دکتر هادی سلامتی، دکتر حسین احمدوند و دکتر علی قاسمی که در اندازه‌گیری‌های مربوط به پذیرفتاری مغناطیسی متناوب و مغناطش به ما کمک کرده‌اند، صمیمانه تشکر می‌شود.

شکل ۸- منحنی $\log f$ بر حسب لگاریتم دمای کاهش یافته در نانوذرات LSMO که به صورت خطی برآذش یافته است

در این رابطه T_g دمای گذار فازشیشه اسپینی، τ زمان واهلش و پیزه، ν نمای بحرانی برای طول همبستگی، $(T/T_g - 1)^{-\nu}$ و z یک نمای بحرانی است که زمان واهلش را از طریق رابطه $\tau \propto z^{\nu}$ به طول همبستگی مرتبط می‌کند. همان‌طور که در شکل (۸) نشان داده شده است، منحنی $\log f$ بر حسب لگاریتم دمای کاهش یافته، $\left(\frac{T - T_g}{T_g}\right)^{\nu}$ ، به صورت خطی برآذش یافته است.

برآذش خطی به دست می‌آیند، برای $T_g = 175 \pm 5$ K کمیت‌های $\tau \approx 4 \times 10^{-11}$ s و $\nu \approx 14/2$ از برآذش داده‌های تجربی با مدل فوق به دست می‌آیند. مقادیر نوعی ν و τ برای سیستم‌های شیشه اسپینی به ترتیب بین ۷ و 12×10^{-13} s است [۳۰]. انحراف نمای بحرانی ν از مقادیر مورد انتظار نشان می‌دهد که در نانوذرات منگایت $\text{La}_{0.8} \text{Sr}_{0.2} \text{MnO}_3$ رفتار ابرپارامغناطیسی برهم‌کنشی رخ می‌دهد.

واژه‌نامه

- 1. X-ray diffraction (XRD)
- 2. Fourier transform infrared (FTIR)
- 3. field emission scanning electron microscope (FESEM)
- 4. Banerjee
- 5. Landau-Lifshitz
- 6. Bean-Rodbell
- 7. Arrott plot
- 8. critical slowing down model

مراجع

1. Jönsson, P. E., "Superparamagnetism and Spin Glass Dynamics of Interacting Magnetic Nanoparticle Systems", *Advances in Chemical Physics*, Vol. 128, pp. 191-248, 2004.
2. Gubin, SP., *MyLibrary, Magnetic nanoparticles*, p. 483, Wiley Online Library; 2009.
3. Coey, J., Viret, M., and Von Molnar, S., "Mixed-Valence Manganites", *Advances in Physics*, Vol. 58, pp. 571-697, 2009.
4. Dagotto, E., *Nanoscale Phase Separation and Colossal Magnetoresistance: the Physics of Manganites and Related Compounds*, p. 451, Springer Verlag; 2003.
5. Dagotto, E., "Open Questions in CMR Manganites, Relevance of Clustered States and Analogies with other Compounds Including the Cuprates", *New Journal of Physics*, Vol. 7, p. 67, 2005.
6. Haghiri-Gosnet, A., and Renard, J., "CMR Manganites: Physics, thin Films and Devices", *Journal of Physics D: Applied Physics*, Vol. 36, pp. R127- R150, 2003.
7. Rao, C. N. R. and Raveau, B., *Colossal Magnetoresistance, Charge Ordering and Related Properties of Manganese Oxides*, p. 351, World Scientific Publishing Co Inc., 1998.
8. Siwach, P., Singh, H., and Srivastava, O., "Low Field Magnetotransport in Manganites", *Journal of Physics: Condensed Matter*, Vol. 20, p. 273201, 2008.
9. Rostamnejadi, A., "Dynamic Magnetic Properties of $\text{La}_{0.8}\text{Ag}_{0.2}\text{MnO}_3$ ", *Journal of Superconductivity and Novel Magnetism*, Vol. 29, pp. 2119-2125, 2016.
10. Szewczyk, A., Szymczak, H., Wisniewski, A., Piotrowski, K., Kartaszynski, R., Kolesnik, S., Dabrowski, B., Koles'nik, S., and Bukowski, Z., "Magnetocaloric Effect in $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ for $x=0.13$ and 0.16 ", *Applied Physics Letters*, Vol. 77, pp. 1026-1028, 2000.
11. Rostamnejadi, A., Venkatesan, M., Alaria, J., Boese, M., Kameli, P., Salamat, H., and Coey, J. M. D., "Conventional and Inverse Magnetocaloric Effects in $\text{La}_{0.45}\text{Sr}_{0.55}\text{MnO}_3$ Nanoparticles", *Journal of Applied Physics*, Vol. 110, p. 043905, 2011.
12. Rostamnejadi, A., Venkatesan, M., Kameli, P., Salamat, H., and Coey, J., "Magnetocaloric Effect in $\text{La}_{0.67}\text{Sr}_{0.33}\text{MnO}_3$ Manganite Above Room Temperature", *Journal of Magnetism and Magnetic Materials*, Vol. 323, pp. 2214-2218, 2011.
13. Fujishiro, H., Ikebe, M., and Konno, Y., "Phase Transition to Antiferromagnetic State in $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ ($x < 0.5$)", *Journal of the Physical Society of Japan*, Vol. 67, pp. 1799-1800, 1998.
14. Millis, A. J., Shraiman, B. I., and Mueller, R., "Dynamic Jahn-Teller Effect and Colossal Magnetoresistance in $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ ", *Physical Review Letters*, Vol. 77, pp. 175-178, 1996.
15. Chmaissem, O., Dabrowski, B., Kolesnik, S., Mais, J., Jorgensen, J. D., and Short, S., "Structural and Magnetic Phase Diagrams of $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ and $\text{Pr}_{1-y}\text{Sr}_y\text{MnO}_3$ ", *Physical Review B*, Vol. 67, p. 094431, 2003.
16. Szewczyk, A., Gutowska, M., and Dabrowski, B., "Specific Heat and Phase Diagram of Heavily Doped $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$ ($0.45 \leq x \leq 1.0$)", *Physical Review B*, Vol. 72, p. 224429, 2005.
17. Li, R. W., Zhang, Z. R., Li, Q. A., Sun, J. R., Wang, G. J., Cheng, Z. H., Wang, Z. H., Zhang, S. Y., Han, B. S., and Shen, B. G., "Direct Observation of Phase Separation in $\text{La}_{0.45}\text{Sr}_{0.55}\text{MnO}_3$ ", *Journal of Applied Physics*, Vol. 92, p. 7404, 2002.
18. Wu, J., and Lin, J., "Study on the Phase Separation of $\text{La}_{0.7}\text{Sr}_{0.3}\text{MnO}_3$ Nanoparticles by Electron Magnetic Resonance", *Journal of Magnetism and Magnetic Materials*, Vol. 304, pp. e7-e9, 2006.
19. Rostamnejadi, A., Salamat, H., Kameli, P., and Ahmadvand, H., "Superparamagnetic Behavior of $\text{La}_{0.67}\text{Sr}_{0.33}\text{MnO}_3$ Nanoparticles Prepared via Sol-Gel Method", *Journal of Magnetism and Magnetic Materials*, Vol. 321, pp. 3126-3131, 2009.
20. Tsoi, G., Wenger, L., Senaratne, U., Tackett, R., Buc, E., Naik, R., Vaishnava, P. P., and Naik, V., "Memory Effects in a Superparamagnetic $\gamma\text{-Fe}_2\text{O}_3$ System", *Physical Review B*, Vol. 72, p. 014445, 2005.
21. Sankar, C. R., and Joy, P., "Superspin Glass Behavior of a Nonstoichiometric Lanthanum Manganite $\text{LaMnO}_{3.13}$ ", *Physical Review B*, Vol. 72, p. 132407, 2005.
22. Bedanta, S., and Kleemann, W., "Supermagnetism", *Journal Physics D: Applied Physics*, Vol. 42, p. 013001, 2009.
23. Cullity, B. D., and Stock, S., *Elements of X-ray Diffraction*, p. 659, Prentice Hall; 2002.
24. Li, K., Cheng, R., Wang, S., and Zhang, Y., "Infrared Transmittance Spectra of the Granular Perovskite", *Journal of Physics: Condensed Matter*, Vol. 10, pp. 4315-4322, 1998.
25. Nagabhushana, B., Chakradhar, R. S., Ramesh, K., Prasad, V., Shivakumara, C., and Chandrappa, G., "Magnetoresistive Studies on Nanocrystalline $\text{La}_{0.8}\text{Sr}_{0.2}\text{MnO}_{3+\delta}$ Manganite", *Physica B: Condensed Matter*, Vol. 403, p. 3360, 2008.
26. Coey, J. M. D., *Magnetism and Magnetic Materials*, p. 633, Cambridge University Press; 2010.
27. Banerjee, B., "On a Generalised Approach to First and Second Order Magnetic Transitions", *Physics Letters*, Vol. 12, p. 16, 1964.
28. Bean, C., and Rodbell, D., "Magnetic Disorder as a First-Order Phase Transformation", *Physical Review*, Vol. 126, pp. 104-115, 1962.

29. Mira, J., Rivas, J., Rivadulla, F., Vázquez-Vázquez, C., and López-Quintela, M., "Change from First-to-Second-Order Magnetic Phase Transition in $\text{La}_{2/3}(\text{Ca}, \text{Sr})_{1/3}\text{MnO}_3$ Perovskites", *Physical Review B*, Vol. 60, pp. 2998-3001, 1999.
30. Dormann, J., Fiorani, D., and Tronc, E., "Magnetic Relaxation in Fine-Particle Systems", *Advances in Chemical Physics*, Vol. 98, pp. 283-494, 1997.
31. Dormann, J., Fiorani, D., and Tronc, E., "On the Models for Interparticle Interactions in Nanoparticle Assemblies: Comparison with Experimental Results", *Journal of Magnetism and Magnetic Materials*, Vol. 202, No. 1, pp. 251-267, 1999.
32. Suzuki, Y., Hwang, H., Cheong, S., Siegrist, T., Van Dover, R., Asamitsu, A., and Tokura, Y., "Magnetic Anisotropy of Doped Manganite Thin Films and Crystals", *Journal of Applied Physics*, Vol. 83, pp. 7064-7066, 1998.